

**หลักการใช้งานโดยธรรมของบรรณารักษ์ตามมาตรา ๓๔
แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ : กรณีดาวน์โหลด
โหลดข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
โดยศึกษาเทียบเคียงกับการทำซ้ำในงานสิ่งพิมพ์
The regulated fair use on the 34th section in
Copyright Law of Thailand
which issued under the National Act B.E. 2537
: Compare the duplicated copyright works by
librarians with printed materials downloading
via the Internet - online databases and
electronics book.**

ธนากร อุทยานิชย์* Thanakorn Uiphanit

บทคัดย่อ

กฎหมายลิขสิทธิ์ ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ กล่าวถึงความหมายของลิขสิทธิ์ งานอันมีลิขสิทธิ์ การละเมิดลิขสิทธิ์ และการใช้งานโดยธรรม ของบรรณารักษ์และนักสารนิเทศ

หลักการใช้งานโดยธรรมของบรรณารักษ์และนักสารนิเทศ ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มาตรา ๓๔ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์โดยบรรณารักษ์ของห้องสมุด เป็นการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

การดาวน์โหลดข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตสามารถนำหลักการใช้งานโดยธรรมของบรรณารักษ์และนักสารนิเทศมาใช้ได้โดยศึกษาเทียบเคียงกับการทำซ้ำในงานสิ่งพิมพ์และกรณีศึกษาฐานข้อมูลออนไลน์และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

Abstract

Copyright Law of Thailand which issued under the National Act in B.E. 2537 mentions its definition and scope as the work having legal copyright, copyright violation, and fair use of librarians and informationists.

The regulated fair use on the 34th section prescribes that the standard of duplicating copyright work by librarians and /or informationists is a legitimate act. This performance is treated as the copyright exemption.

The downloading data and information from the international networks (INTERNET) is also justified as the career fair use.

This study is aimed to compare the duplicated copyright works by librarians with printed materials downloading via the Internet - online databases and electronics book.

* อาจารย์ สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และที่ปรึกษากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเพื่อความเป็นเลิศด้านทรัพย์สินทางปัญญา

คำสำคัญ : การใช้งานโดยธรรม, บรรณารักษ์, นักสารสนเทศ, ลิขสิทธิ์, อินเทอร์เน็ต

Keyword : Fair use, Librarian, Informationists, Copyright, Internet

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) การกำเนิดของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal Computer) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า พีซี (PC) ที่มีระบบปฏิบัติการวินโดวส์ (Windows) ได้สร้างปรากฏการณ์ขึ้นมาใหม่ ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายขึ้น สามารถสร้างข้อมูลดิจิทัลได้ง่าย สามารถเผยแพร่ข้อมูลได้ง่าย โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้การเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจในประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการดำเนินธุรกิจแนวใหม่โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการสนับสนุนเกิดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce) หรือที่เราเรียกกันว่า E-Commerce โดยได้รับความนิยมน้อย่างแพร่หลายจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินกลยุทธ์ทางธุรกิจในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดแนวคิดในด้านการจัดการและบริหารโดยนาระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ในองค์กร

ห้องสมุดและสถาบันวิทยบริการในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ให้กว้างขวางเพื่อให้รองรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รูปแบบของสื่อหรือทรัพยากรสารสนเทศมีความหลากหลาย โดยเฉพาะสื่อในรูปแบบของข้อมูลดิจิทัล เพราะสามารถสร้างขึ้นได้ง่ายและเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ตได้ในเวลาอันรวดเร็ว เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารและการขนส่ง ด้วยเหตุดังกล่าวห้องสมุดและสถาบันวิทยบริการจำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริการสารสนเทศให้มีรูปแบบทันสมัย และสะดวกได้มีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้เป็นสื่อกลางในการให้บริการสารสนเทศให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

บรรณารักษ์ในฐานะผู้ให้บริการสารสนเทศ ซึ่งจะต้องมีความชำนาญ รู้จักแหล่งของสารสนเทศ การใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการสืบค้นและค้นคืนสารสนเทศ เข้าใจความต้องการใช้สารสนเทศของผู้ใช้บริการ และตอบสนองความต้องการได้อย่างทันเวลา ความถูกต้องและความทันสมัยในเนื้อหาของสารสนเทศ นอกจากนี้บรรณารักษ์ต้องทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริการสารสนเทศ เพราะว่าการบริการสารสนเทศของบรรณารักษ์อาจจะไปกระทบต่อสิทธิเด็ดขาดของเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยเฉพาะในเรื่องของการทำซ้ำและการทำสำเนางานเพื่อให้บริการ กฎหมายลักษณะทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์

ความหมายของกฎหมายลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานในสาขาต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญา

ประเภทหนึ่ง นั่นคือ เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง สิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครองก็คือสิทธิ ลิขสิทธิ์มีลักษณะเป็นสิทธิ ลิขสิทธิ์หลักคือสิทธิที่จะทำซ้ำหรือทำสำเนาหรือสิทธิที่จะห้ามบุคคล อื่นที่มีให้ทำซ้ำหรือทำสำเนาโดยไม่ได้รับความยินยอมหรืออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ก็เป็นสิทธิที่จะห้ามบุคคลอื่นมิให้ดัดแปลงหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนหรือให้เช่า ดัดฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์และสื่อบันทึกเสียง หรือให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่นหรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิในลิขสิทธิ์ดังกล่าว ซึ่ง ตามลักษณะของการใช้สิทธิแล้วเป็นสิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่ผู้เดียว (Exclusive Right) ส่วน สิทธิในทรัพย์สินที่มีรูปร่างให้ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๔ ทรัพย์สินมาใช้ แต่จะ ไม่นำมาใช้กับทรัพย์สินทางปัญญา เพราะสิทธิในทางทรัพย์สินเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับผู้เป็นเจ้าของ กรรมสิทธิ์ นั่นก็คือ เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่มีสิทธิครอบครอง เช่น นาย ก เป็นเจ้าของหนังสือ เรื่อง บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น แต่อาจจะไม่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ก็ได้ เพราะ นาย ก อาจจะไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์ผลงานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือเล่มนี้ ถ้า นาย ก ทำสำเนาหรือ ทำซ้ำหนังสือเล่มนี้โดยมีวัตถุประสงค์ไม่เพื่อเป็นการพาณิชย์ นาย ก ย่อมกระทำการละเมิด ลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่ถ้า นาย ก นำหนังสือดังกล่าวไปขายต่อหรือทำลายทิ้งก็ย่อมเป็น สิทธิของนาย ก ที่จะกระทำได้ เพราะนาย ก เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในหนังสือเล่มนั้น ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖

กฎหมายลิขสิทธิ์เมื่อก่อนนั้นมุ่งคุ้มครองผลงานของผู้สร้างสรรค์ผลงาน เฉพาะแต่สาขาวรรณกรรมและศิลปกรรมเท่านั้น เพราะงานสร้างสรรค์เหล่านี้เป็นผลงาน สร้างสรรค์ของมนุษย์โดยเป็นผลงานทางปัญญาที่ต้องใช้ความสามารถ ความพยายามในการ สร้างสรรค์เหล่านี้ เป็นผลงานสร้างสรรค์ของมนุษย์โดยเป็นผลงานทางปัญญาที่ต้องใช้ ความสามารถ ความพยายามในการสร้างสรรคงานขึ้น ผลงานในสาขาวรรณกรรมหรือ ศิลปกรรม เช่น บทกวี เรื่องสั้น นวนิยาย งานจิตรกรรม ประติมากรรม จึงเป็นงานที่มี คุณค่าในตัวของตัวเอง แต่พอมานในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ได้รับความนิยมสูง จึงทำให้ขอบเขตของการคุ้มครองมีลิขสิทธิ์ได้ขยายออกไปมากขึ้น ผลงาน ทางปัญญาของมนุษย์ที่ได้รับความคุ้มครองเพิ่มขึ้น เช่น งานดนตรีกรรม งานนาฏกรรม งาน ภาพยนตร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ประกอบกับข้อมูลหรืองานที่มีการเผยแพร่บน อินเทอร์เน็ตเปิดโอกาสให้เจ้าของผลงานได้เผยแพร่งานของคนต่อสาธารณชนได้ โดยที่ไม่ จำต้องลงทุนทำสำเนา ดังเช่นกรณี หดจินตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-document) ซึ่งเป็นสื่อดิจิทัลออนไลน์ประเภทหนึ่ง ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันคือ ในขณะที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ขยายความคุ้มครองจากสิ่งพิมพ์ไปสู่สื่อดิจิทัล ในขณะที่เดียวกัน ข้อยกเว้นการละเมิดสิทธิ์หรือที่เรียกว่า “การใช้งานโดยธรรม” (Fair use) ยังคงมีผลบังคับแต่ ในสิ่งพิมพ์เท่านั้น ยังผลให้เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงต่อการ ถูกละเมิดสิทธิ์และมีได้ปกป้องสิทธิของเจ้าของผลงาน

องค์ประกอบของงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ๒๕๓๗

งานอันมีลิขสิทธิ์ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ ได้บัญญัติตามความใน มาตรา ๖ โดยงานอันมีลิขสิทธิ์จะต้องเป็นงานที่ทำหรือสร้างสรรค์ขึ้นครบองค์ประกอบดังนี้ คือ

1. เป็นการแสดงออกซึ่งความคิด (expression of idea) ซึ่งปรากฏในกฎหมายลิขสิทธิ์ มาตรา ๖ วรรค ๒ “การคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่คลุมถึงความคิดหรือขั้นตอนกรรมวิธีหรือระบบหรือวิธีใช้หรือทำงาน หรือแนวความคิด หลักการ การค้นพบ หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์” ซึ่งหมายความว่า ความคิดที่จะสร้างสรรค์งานอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาแล้ว หากต้องการที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ก็จะต้องมีการแสดงออกมาซึ่งความคิดนั้นออกมาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และสิ่งที่แสดงออกมาซึ่งความคิดนั้นเป็นสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ เช่น นายแดงคิดจะเขียนโปรแกรมยืมคืนทรัพยากรสารสนเทศ ก็เก็บความคิดนั้นไว้ในใจมิได้แสดงออกมาหรือแค่เขียนคร่าวๆ แต่ยังไม่ได้เขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ออกมา สิ่งที่เป็นเพียงความคิดแต่ยังไม่ได้แสดงออกมา ความคิดดังกล่าวของนายแดงยังไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ หากนายแดงนำความคิดดังกล่าวไปบอกกล่าวแก่นายดำ นายดำนำความคิดดังกล่าวไปสร้างเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดังนี้ นายแดงไม่อาจเรียกร้องให้นายดำรับผิดชอบล้มเลิกลิขสิทธิ์ในความคิดของคนได้ การลอกเลียนความคิดจึงไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ การที่นายดำนำความคิดนั้นไปแสดงออกมาในรูปแบบของการเขียนโปรแกรมยืมคืนทรัพยากรสารสนเทศกลับทำให้นายดำได้ลิขสิทธิ์ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพราะนายดำได้สร้างสรรค์งานที่เข้ากับเงื่อนไขแล้ว เหตุผลที่กฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ได้ให้ความคุ้มครองในความคิดก็เพราะว่าหากให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่ความคิดในตัวเองแล้วเจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิที่กว้างขวางมากและสาธารณชนจะประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการสร้างสรรค์งานอื่นที่อยู่ภายใต้ความคิดเดียวกันนั่นเอง

2. เป็นการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง (Originality) นอกจากจะต้องเป็นงานที่แสดงออกซึ่งความคิดแล้ว ยังจะต้องเป็นงานที่เกิดจากการริเริ่มขึ้นเองของผู้สร้างสรรค์ผลงานโดยมิได้ไปทำซ้ำหรือลอกเลียน ดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาต แต่งานอันมีลิขสิทธิ์ไม่จำเป็นต้องเป็นงานใหม่ที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อนหรือเป็นงานที่ไม่ปรากฏเหมือนหรือคล้ายกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่น เช่น การเขียนตำราวิชาการที่มีเนื้อหาในเชิงทฤษฎีที่เหมือนกันแต่การเพิ่มเติมแนวความคิดของผู้เขียนหรือหลักการเพิ่มเติม จึงเป็นงานที่ได้จากสร้างสรรค์จากความคิดริเริ่มของผู้เขียนเอง ถึงแม้จะมีเนื้อหาในส่วนของทฤษฎีที่เหมือนกันก็ตาม

3. ต้องเป็นประเภทงานที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย คือ งานอันมีลิขสิทธิ์ต้องเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลจึงจะสามารถอ้างเป็นเจ้าของได้ และงานดังกล่าวจะต้องเป็นงานตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ มาตรา ๖ วรรคแรก ได้ให้นิยามไว้ ได้แก่ “งานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ และงานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปะ ของผู้สร้างสรรค์ ไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างไร”

กฎหมายเขียนครอบคลุมไว้ว่า งานอื่นใด ย่อมเป็นการเปิดให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาคดีได้ คือ ถ้าเป็นงานที่ไม่เข้าข่ายเป็นงานทั้ง ๔ ประเภท ตามมาตรา ๖ วรรคแรก ก็จะเข้าในขอบเขตของงานอื่นใด ซึ่งจัดเป็นแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

4. ต้องเป็นงานที่ไม่ผิดกฎหมาย งานที่จะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ต้องเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยไม่ผิดกฎหมาย ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน องค์ประกอบข้อนี้ไม่ได้บัญญัติไว้ในตัวพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์แต่เกิดจากการวางหลักของศาลฎีกา ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๐๕/๒๕๓๐ โดยวางหลักว่า "ลิขสิทธิ์ที่บุคคลสามารถเป็นเจ้าของได้ จะต้องเป็นลิขสิทธิ์ในงานที่ตนสร้างสรรค์โดยชอบด้วยกฎหมาย" โดยในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ โจทก์อ้างความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในบทแสดงการร่วมเพศระหว่างหญิงและชายบางตอนอันเป็นภาพลามก มีปัญหามีอยู่ว่าบทแสดงดังกล่าวเป็นงานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เมื่อพิจารณาแล้ว บทแสดงการร่วมเพศระหว่างหญิงและชายบางตอนอันเป็นภาพลามกเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 287 จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

การกระทำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

การกระทำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ที่ทำให้ผู้เป็นเจ้าของงานต้องการทำสำเนา ดัดแปลง แก้ไข เป็นต้น โดยการกระทำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง (Primary infringement) โดยมีหลักการคือ ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใดกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของคน เช่น การทำซ้ำ การสำเนา หรือมีแต่เผยแพร่ ถ้าบุคคลอื่นไปกระทำต่องานของผู้สร้างสรรค์ โดยที่บุคคลนั้นไม่มีสิทธิ ก็จะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยหลักการนี้ได้บัญญัติไว้ตามความใน มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๒๗ "การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตาม มาตรา ๑๕ (๕) ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้

(๑) ทำซ้ำหรือดัดแปลง

(๒) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

มาตรา ๒๘ "การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียงอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๕ (๕) ทั้งนี้ ไม่ว่าส่วนที่เป็นเสียงหรือภาพ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้

(๑) ทำซ้ำหรือดัดแปลง

(๒) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

(๓) ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว

มาตรา ๒๙ “การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานเผยแพร่ภาพอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๕(๕) ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้

- (๑) จัดทำสไลด์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน
- (๒) แพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน
- (๓) จัดให้ประชาชนฟังหรือชมงานแพร่ภาพแพร่เสียง โดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดในทางการค้า”

มาตรา ๓๐ “การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๕(๕) ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้

- (๑) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (๒) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- (๓) ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว

2. การละเมิดลิขสิทธิ์โดยทางอ้อม (Secondary infringement) ไม่ได้เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์จากงานสร้างสรรค์ อันมีลิขสิทธิ์ หรือผู้สร้างสรรค์โดยตรงดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ แต่เป็นการกระทำละเมิดต่องานที่ได้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์โดยบุคคลอื่นอยู่แล้ว โดยกฎหมายมุ่งหมายที่จะลงโทษบุคคลที่ได้การส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ การกระทำลักษณะใดถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยทางอ้อม

หลักของการใช้งานโดยธรรม

หลักการใช้งานโดยชอบธรรม (Fair Use) คือหลักจำกัดสิทธิหลักหนึ่งในระบบกฎหมาย

ลิขสิทธิ์ และเป็นบทบัญญัติในการยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งไม่ได้มีแต่เฉพาะในกฎหมายไทยเท่านั้น หากแต่เป็น “ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์” ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานว่าด้วยข้อจำกัดและข้อยกเว้น ตามข้อตกลง TRIPS ในข้อที่ ๑๓ ว่า “บรรดาสมาชิกจะกำหนดข้อจำกัด หรือข้อยกเว้นสิทธิแต่ผู้เดียว ได้เฉพาะแต่กรณีพิเศษบางกรณีเท่านั้น ซึ่งไม่ขัดแย้งกับการแสวงประโยชน์และไม่ทำให้เสื่อมเสียโดยไม่มีเหตุผลต่อประโยชน์อันชอบธรรมของผู้ทรงสิทธิ” โดยข้อตกลงดังกล่าวนี้ ถูกนำไปใช้กับทั่วโลกโดยในบางประเทศ อาจจะใช้หลักการเหล่านี้ไว้ใน Private/Persons Use หรือในบางประเทศอาจจะใช้คำว่า “Fair Perling” ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา จะใช้คำว่า Fair Use การนำเอาหลักการใช้งานโดยธรรมมาใช้ในแต่ละประเทศก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศของตน เพราะวัตถุประสงค์ในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศจะเน้นหนักเรื่องสิทธิของสาธารณะมากน้อยแตกต่างกันไป ส่วนในประเทศไทยนำหลักการนี้มาบัญญัติไว้ในหมวดที่ ๑ ส่วนที่ ๖ ใน

บทบัญญัติว่าด้วยข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตั้งแต่มาตรา ๓๒ ถึง มาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗

อำนาจและสิทธิในการกระทำต่องานอันมีลิขสิทธิ์ของบรรณารักษ์ภายใต้หลักการการใช้งานโดยธรรมตามมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗

บรรณารักษ์เป็นบุคลากรทางการศึกษาที่จะต้องให้บริการสารสนเทศแก่ผู้ใช้บริการ จึงจำเป็นที่จะต้องกระทำละเมิดต่องานอันมีลิขสิทธิ์ แต่กฎหมายได้ยกเว้นให้การกระทำต่องานโดยบรรณารักษ์ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์และไม่มีควมผิดตามกฎหมาย โดยในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ ได้บัญญัติการกระทำต่องานโดยบรรณารักษ์ไม่เป็นความผิดในมาตรา ๓๔ บัญญัติว่า “การทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุดซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้มิได้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หากการทำซ้ำนั้นมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไรและไว้ปฏิบัติตาม มาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง ในกรณีดังต่อไปนี้

๑. การทำซ้ำเพื่อใช้ในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่น
๒. การทำซ้ำงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่น เพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือการศึกษา

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรานี้ เป็นเรื่องเฉพาะที่ผู้กระทำจะต้องเป็นบรรณารักษ์ห้องสมุด

สำหรับความหมายของห้องสมุดตามมาตรานี้ น่าจะหมายถึงห้องสมุดโดยทั่วไปที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและวิจัย เผยแพร่ความรู้ เช่น ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชน หรือหอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น แต่ไม่น่าจะรวมถึงห้องสมุดเฉพาะตามหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาผลกำไรหรือองค์กรธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตามห้องสมุดเฉพาะเหล่านี้ อาจทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ในบางกรณี เช่น เพื่อศึกษาและวิจัยในงานของห้องสมุดเองหรือเพื่อประโยชน์ขององค์กร

นอกจากนี้ความตามมาตรา ๓๔ ได้ให้อำนาจแก่บรรณารักษ์ ในการกระทำซ้ำงานอันมี

ลิขสิทธิ์ได้แต่จะต้องกระทำในขอบอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ก็ยังมีปัญหาตรงที่ว่า “การทำซ้ำงานได้ตามสมควร” ปริมาณเท่าไรจึงจะพอสมควร เช่น กรณีบรรณารักษ์ทำซ้ำหนังสือหายากที่มีอยู่เล่มเดียวและไม่สามารถจัดซื้อได้อีกแล้ว บรรณารักษ์จึงทำซ้ำไว้เพื่อให้ใช้ภายในห้องสมุด 1 เล่ม เพื่อป้องกันมิให้ต้นฉบับเสียหายหรือถูกทำลาย อย่างนี้ถือว่าการทำซ้ำตามสมควรหรือแม้แต่ทำซ้ำให้กับห้องสมุดหรือสถาบันการศึกษา ถ้าเพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวิจัยแม้จะทำซ้ำงานในปริมาณมากถึง 30-40 เล่ม ก็ไม่ผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ถ้าบรรณารักษ์คิดค่าใช้จ่ายเกินกว่าค่าการทำซ้ำหรือสำเนา งาน บรรณารักษ์ก็จะมีควมผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ได้ เพราะถือว่าเป็นการทำซ้ำงานเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

ในกรณีของการทำซ้ำบางตอนตามสมควรเพื่อให้บุคคลยืมเพื่อวิจัย/การศึกษา บรรณารักษ์ไม่

สามารถที่จะทราบวัตถุประสงค์ของผู้ใช้บริการได้ว่าจะนำงานไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาหรือไม่ หรือนำไปใช้เพื่อการพาณิชย์ ดังนั้นกฎหมายจึงให้ความคุ้มครองบรรณารักษ์ แต่

ทั้งนี้ บรรณารักษ์อาจจะต้องมีป้ายคำเตือน หรือประกาศแจ้งให้ทราบว่าการกระทำใดบ้างที่ผู้ใช้บริการกระทำต่องานต้องงานอันมีลิขสิทธิ์อาจเข้าข่ายการละเมิดลิขสิทธิ์ และในการให้บริการทำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์โดยบรรณารักษ์จะทำซ้ำได้ก็ต่อเมื่อมีผู้ใช้บริการมาขอรับบริการเป็นรายๆ ไปเท่านั้น ไม่มีการทำสำเนาเพื่อรอให้บริการไว้ล่วงหน้า เพราะอาจจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้โดยถือการทำซ้ำงานดังกล่าวอาจมีวัตถุประสงค์ไว้เพื่อขาย หรือจำหน่ายซึ่งงานอันละเมิดลิขสิทธิ์ หรือทำซ้ำเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ไม่เข้ากับหลักยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยศึกษาเปรียบเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์เป็นร้านถ่ายเอกสารและยกข้อต่อสู้เรื่องเหตุยกเว้นการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการทำซ้ำโดยบรรณารักษ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๓๒/๒๕๔๓ "จำเลยมีอาชีพรับจ้างถ่ายเอกสาร ถ่ายสำเนาต้นฉบับหนังสือซึ่งเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ แล้วเข้าเล่มจำนวน ๗๑ เล่ม ยังไม่เข้าเล่มอีก ๒๓๐ ชุด และเอกสารเป็นแผ่นจำนวน ๑๔๘ ชุด (๖,๑๒๒ แผ่น) ตามคำสั่งของนักศึกษาซึ่งว่าจ้างเพื่อนำงานไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาและวิจัย แต่จำเลยไม่สามารถนำพิสูจน์หลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับการว่าจ้างและนักศึกษาที่ว่าจ้าง จำเลยมีความผิดฐานทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๔๓/๒๕๔๓ จำเลยทำซ้ำโดยถ่ายเอกสารงานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์รวมไว้หลายชุดแล้วเก็บไว้ที่ร้านค้าของจำเลย ซึ่งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยซึ่งมีการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือของโจทก์รวมและมีโอกาสที่จำเลยจะขายเอกสารที่ทำซ้ำขึ้นให้นักศึกษาได้โดยสะดวก เป็นการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์รวม โดยการถ่ายสำเนาเอกสารจำนวน ๔๓ ชุด ไว้เพื่อขาย เสนอขายและมีไว้เพื่อขายอันเป็นการที่จำเลยทำซ้ำขึ้นเองเพื่อการค้าและแสวงหาประโยชน์จากการขายสำเนาที่จำเลยทำซ้ำขึ้นมา มิใช่การรับจ้างถ่ายเอกสารจากนักศึกษาที่ต้องการได้สำเนาที่เกิดจากการทำซ้ำไปใช้ในการศึกษาวิจัยอันเป็นเหตุยกเว้นมิได้ถือว่าการทำซ้ำของจำเลยเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

คำพิพากษาศาลฎีกาทั้ง 2 ฉบับวางแนวบรรทัดฐานว่า ในกรณีที่มีการทำสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ถึงแม้จะทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการในเวลาที่ได้รับบริการมาสั่งให้ทำสำเนาในปริมาณมาก ๆ ก็จะสามารถให้บริการได้ในทันที ไม่เข้าข่ายยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะผู้ทำสำเนาหรือทำซ้ำเพื่อการค้าและแสวงหาประโยชน์จากการขายสำเนาที่ ทำซ้ำขึ้นมา ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและวิจัย แต่เป็นการมีไว้มีไว้เพื่อจำหน่ายแทน

การดาวน์โหลดข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตโดยบรรณารักษ์

การเผยแพร่งานบนอินเทอร์เน็ตในยุคปัจจุบันได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นสิ่งที่สามารถเข้าถึงและประชาสัมพันธ์เผยแพร่โดยไม่มีความตอบแทนแล้วยังช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เป็นประโยชน์ได้โดยไม่มีข้อจำกัดทั้งในเรื่องของเวลา สถานที่ และปริมาณ ตลอดจนเจ้าของผลงานไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำสำเนา เหมือนกับหนังสือ เทป ซีดี ฯลฯ และการใช้ประโยชน์หรือเข้าถึงข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตสามารถที่จะทำได้หลายคนในเวลาเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทอื่นที่ใช้ได้เพียงคนเดียว เช่น หนังสือสามารถอ่านได้เพียงคนเดียว

กรณีดาวนโหลดบทความฐานข้อมูลออนไลน์

ในกรณีที่นายหน้าฐานข้อมูลออนไลน์นำฐานข้อมูลออนไลน์มาเสนอขายกับห้องสมุด โดยมีผู้รับผิดชอบในเรื่องของการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ได้แก่ บรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ เป็นต้น และได้ทดลองใช้งานฐานข้อมูลออนไลน์ไว้พิจารณา โดยกำหนดระยะเวลาในการทดลองใช้ 30 วัน หากห้องสมุดไม่พิจารณาขอรับเป็นสมาชิกก็จะไม่สามารถใช้งานฐานข้อมูลออนไลน์ได้อีก ถ้าในระหว่างทดลองใช้งานฐานข้อมูลออนไลน์ ถ้าบรรณารักษ์ไปดาวนโหลดบทความไว้ให้บริการ เพราะพิจารณาแล้วเห็นว่าบทความจากฐานข้อมูลออนไลน์นี้เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้บริการและการขอรับเป็นสมาชิกฐานข้อมูลออนไลน์มีราคาแพงมาก ปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ ตัวแทนขายฐานข้อมูลออนไลน์จะฟ้องให้บรรณารักษ์ชดใช้ค่าเสียหายจากความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ได้หรือไม่

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาคือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นของนายหน้าฐานข้อมูลออนไลน์ซึ่งเป็นผู้ขายฐานข้อมูลออนไลน์ ไม่ใช่ เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าของงานแต่อย่างใด เมื่อการกระทำดังกล่าวไม่ได้ไปกระทบถึงสิทธิของนายหน้าฐานข้อมูลออนไลน์และการกระทำของบรรณารักษ์เป็นไปตามกรอบของมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ที่ให้บรรณารักษ์สามารถทำสำเนาได้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและวิจัยและจำนวนที่ทำซ้ำก็ไม่ได้เกินจำนวนโดยพิจารณาถึงความเหมาะสม

กรณีจะเปลี่ยนไปถ้าการดาวนโหลดบทความของบรรณารักษ์มีวัตถุประสงค์เพื่อการอย่างอื่นที่มีใช้การศึกษาและวิจัย บรรณารักษ์ก็ไม่สามารถที่จะยกการยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ และต้องรับผิดชอบการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์อีกด้วย

กรณีฐานข้อมูลออนไลน์ที่ห้องสมุดเป็นผู้ขอรับเป็นสมาชิกและให้บรรณารักษ์เท่านั้นที่มีสิทธิเข้าไปดาวนโหลดบทความหรือข้อมูลเนื้อหาเต็มเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ โดยให้ผู้ใช้บริการติดต่อขอรับบริการจากบรรณารักษ์ โดยบรรณารักษ์จะดาวนโหลดบทความให้กับผู้ใช้บริการ ถ้าผู้ใช้บริการนำบทความดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาหรือวิจัยหรือใช้ประโยชน์ภายในองค์กรก็จะไม่เป็นความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ถ้าผู้ใช้บริการนำบทความที่ได้ไปหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ นอกจากผู้ใช้บริการที่กระทำความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์แล้ว บรรณารักษ์จะต้องรับผิดชอบการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ร่วมกับผู้ใช้บริการหรือไม่

ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือ บรรณารักษ์ทราบหรือไม่ว่าผู้ใช้บริการจะนำบทความที่ตนดาวนโหลดไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ถ้าหากบรรณารักษ์ทราบแต่แรกแล้วยังคงดาวนโหลดให้กับผู้ใช้บริการ บรรณารักษ์ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ใช้บริการในฐานละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ถ้าบรรณารักษ์ไม่ทราบก็จะไม่มีความผิดฐานนี้ เพราะถ้าไม่มีเจตนาที่จะกระทำความผิดจะมีผลทำให้การกระทำดังกล่าวของบรรณารักษ์ไม่ครบองค์ประกอบของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ วรรค ๒

เรื่องของการกระทำเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่นั้น เป็นประเด็นที่น่าสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดีได้ยาก ดังนั้นการทำซ้ำให้กับผู้ใช้บริการ บรรณารักษ์จะต้องดำเนินการตีตราประกาศแจ้งให้บุคคลทั่วไปทราบถึงการซ้ำในงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น และทาง

ปฏิบัติถือว่าการกระทำเช่นนี้เป็นลักษณะของการใช้งานลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม เพราะได้แสดงเจตนาสุจริต โดยรายละเอียดของประกาศ กฎ ระเบียบของการใช้บริการห้องสมุดในส่วนของ การใช้บริการฐานข้อมูลออนไลน์ควรมีข้อความยกเว้นความรับผิดชอบดังนี้ “ห้องสมุดไม่รับผิดชอบใดๆในกรณีที่ผู้ใช้บริการนำบทความที่ดาวน์โหลดจากฐานข้อมูลออนไลน์ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากการนำไปใช้เพื่อการศึกษาหรือวิจัย” โดยชัดเจนและสามารถเห็นได้ง่าย เช่น มุมบริการถ่ายเอกสาร มุมบริการสารสนเทศ มุมบริการอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และในแบบฟอร์มขอใช้บริการควรมีรายละเอียดที่เกี่ยวกับการใช้งานลิขสิทธิ์โดยธรรม โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ชื่อที่อยู่ของผู้ต้องการใช้งานลิขสิทธิ์
2. ต้องแจ้งว่าได้มีการทำคำร้องขอเพื่อให้ดาวน์โหลด
3. ชื่อเรื่องที่ต้องการดาวน์โหลด
4. ระบุวัตถุประสงค์โดยชัดเจนเลยว่าได้ดาวน์โหลดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและวิจัยเท่านั้น
5. แจ้งถึงการไม่เคยดาวน์โหลดบทความเรื่องนั้นๆ
6. ระบุยืนยันถึงการดาวน์โหลดบทความเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและวิจัยเท่านั้น
7. ลายมือชื่อผู้ขอใช้บริการ
8. วันที่ร้องขอ

กรณีดาวน์โหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

กรณีดาวน์โหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์ ถ้าเป็นฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ที่นายหน้าฐานข้อมูลออนไลน์มาเสนอขายให้แก่ห้องสมุด เช่น netlibrary เป็นต้น หรือเป็นฐานข้อมูลออนไลน์ที่ห้องสมุดบอกรับเป็นสมาชิกก็จะเป็นกรณีเดียวกับการดาวน์โหลดบทความจากฐานข้อมูลออนไลน์ซึ่งได้กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่ถ้าเป็นกรณีบรรณารักษ์ไปดาวน์โหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์โดยทั่วไป

ปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ เว็บไซต์ที่เปิดให้ดาวน์โหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยทั่วไปเป็นเว็บไซต์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลงานหรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์หรือเป็นเว็บไซต์ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อสมาชิกหรือกลุ่มคนเฉพาะโดยมีมาตรการป้องกัน เช่น รหัสผ่าน เป็นต้น ในกรณีที่เป็นเว็บไซต์โดยทั่วไป ผู้เขียนหรือผู้ดูแลเว็บไซต์มักจะต้องการเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ผลงานหรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เจ้าของผลงานเขียนขึ้นกับบุคคลโดยทั่วไปอยู่แล้ว โดยผู้ที่ต้องการดาวน์โหลดไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายก็สามารถดาวน์โหลดได้ ถ้าบรรณารักษ์ไปดาวน์โหลดงานดังกล่าวมาไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของตนหรือทำซ้ำขึ้นมาใหม่ในรูปของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ก็ไม่ใช่ความผิดฐานกระทำละเมิดลิขสิทธิ์

กรณีจะเปลี่ยนไปถ้าการดาวน์โหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อสมาชิกหรือกลุ่มคนเฉพาะ โดยบรรณารักษ์ไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ อาจจะกระทำโดยการลักลอบเข้าไปหรือขอรหัสผ่านจากห้องสมุดอื่นนำมาใช้กับห้องสมุดตนเอง บรรณารักษ์จะต้องรับผิดชอบฐานกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์

ถ้าเป็นการดาวน์โหลดมาไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นการชั่วคราว (Temporary file) เพื่อให้สามารถอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้โดยไม่มีกรพิมพ์ออกมาในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ก็
ไม่เป็นความผิดฐานกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะการอ่านเพียงอย่างเดียวไม่เป็นการกระทำที่
ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้

เอกสารอ้างอิง

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗/๐๕/๒๕๓๐
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๓๒/๒๕๔๓
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๔๓/๒๕๔๓
จักรกฤษณ์ ควรวจน์. (2550). นันทน์ อินทนนท์. ลิขสิทธิ์ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มาตรการทางเทคโนโลยีและทางเลือกสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โครงการ WTO Watch.
จันทิมา ธนาสว่างกุล. (2530). การใช้งานลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม = Fair use in copyright law.
กรุงเทพฯ : ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2548). ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา : พื้นฐานความรู้ทั่วไป ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ความลับทางการค้า เซมิคอนดักเตอร์ชิป พันธุ์พืชใหม่.
กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2542). กฎหมายลิขสิทธิ์กับหลักการใช้งานโดยธรรม ในงานของบรรณารักษ์และนักสารนิเทศ. จุฬาลงกรณ์วารสาร 11(42), 84-95
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. (2543). คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา.
[กรุงเทพฯ] : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
วนิดา ศรีทองคำ, อัมพร น้อยแสง. (2545). กฎหมายลิขสิทธิ์และการใช้งานโดยธรรมสำหรับ การสอน การวิจัย และการให้บริการทางการศึกษา : สรุปการบรรยายวิชาการ.
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์อักษรไทย.
Anonymous. Fair use: A right or a privilege. Information Outlook.. (2000). **ProQuest Education Journals**, 4(11), 39-40
Dames, K Matthew. (2005). Copyright clearances: Library copying in the digital age. Online; July/August 2005; 29, 4; **ABI/INFORM Global**, 32-36